

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalimirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш таомойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таатбири.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемиров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солик механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivjlanitirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerlarni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta‘lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Махаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиёва Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**O‘ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIVAVIY XIZMATLAR KO‘RSATUVCHI NOBANK
TASHKILOTLAR FAOLIYATI VA STRATEGIK BOSHQARUV TIZIMINING TAHLILI**

**АНАЛИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕБАНКОВСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ,
ПРЕДОСТАВЛЯЮЩИХ ИСЛАМСКИЕ ФИНАНСОВЫЕ УСЛУГИ В
УЗБЕКИСТАНЕ, И СИСТЕМЫ ИХ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ**

**ANALYSIS OF THE ACTIVITIES OF NON-BANK ORGANIZATIONS PROVIDING
ISLAMIC FINANCIAL SERVICES IN UZBEKISTAN AND THEIR STRATEGIC
MANAGEMENT SYSTEM**

Galatov Abbos Alibekovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Andijon fakulteti katta o‘qituvchisi

Karimova Gulbaxor Abdusattatovna

Andijon Qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalari instituti professor,
iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada O‘zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyatining zamonaviy holati, ularning iqtisodiyotdagi o‘rni hamda strategik boshqaruv tizimining samaradorligi tahlil qilingan. Tadqiqot davomida islomiy moliyaning nazariy asoslari, shariat tamoyillariga asoslangan moliyaviy instrumentlarning amaliy qo‘llanilishi hamda nobank moliya institutlarining rivojlanish tendensiyalari o‘rganildi.

Kalit so‘zlar: islomiy moliya, nobank tashkilotlar, strategik boshqaruv, murabaha, musharaka, takaful, investitsiya, moliyaviy xizmatlar, shariat tamoyillari, iqtisodiy samaradorlik.

В данной научной статье проанализированы современное состояние деятельности небанковских организаций, предоставляющих исламские финансовые услуги в Узбекистане, их роль в экономике, а также эффективность системы стратегического управления. В ходе исследования были изучены теоретические основы исламских финансов, практическое применение финансовых инструментов, основанных на принципах шариата, и тенденции развития небанковских финансовых институтов.

Ключевые слова: исламские финансы, небанковские организации, стратегическое управление, мурабаха, мушарака, такафул, инвестиции, финансовые услуги, принципы шариата, экономическая эффективность.

This scientific article analyzes the current state of non-bank organizations providing Islamic financial services in Uzbekistan, their role in the economy, and the effectiveness of strategic management systems. The study examines the theoretical foundations of Islamic finance, the practical application of Sharia-based financial instruments, and the development trends of non-bank financial institutions.

Keywords: Islamic finance, non-bank organizations, strategic management, murabaha, musharaka, takaful, investment, financial services, Sharia principles, economic efficiency.

Jahon moliya tizimida so‘nggi o‘n yilliklarda islomiy moliya institutlarining ahamiyati sezilarli darajada ortib bormoqda. Ayniqsa, musulmon aholisi sonining ko‘pligi, foizsiz moliyalashtirishga bo‘lgan talabning oshishi hamda moliyaviy xizmatlarning adolat va shaffoflik tamoyillariga asoslanishi islomiy moliya tizimining rivojlanishiga kuchli turtki bermoqda. Bugungi kunda islomiy

moliya nafaqat musulmon davlatlarida, balki Yevropa va Osiyoning rivojlangan iqtisodiyotlarida ham keng qo‘llanilmoqda.

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda moliya tizimini liberallashtirish, muqobil moliyalashtirish mexanizmlarini joriy etish va investitsion muhitni yaxshilash bo‘yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu nuqtai nazardan, islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlarning faoliyati iqtisodiyotning yangi rivojlanish bosqichida muhim o‘rin egallamoqda. Ayniqsa, mikromoliyalash, lizing, investitsion hamkorlik va takaful xizmatlarining rivojlanishi aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Islomiy moliya tizimining asosiy afzalligi shundaki, unda spekulativ operatsiyalar, foiz asosidagi munosabatlar hamda yuqori riskli moliyaviy mexanizmlar cheklanadi. Bunda real aktivlarga asoslangan moliyalashtirish ustuvor hisoblanadi. Shu sababli ham islomiy moliya tizimi iqtisodiy inqirozlar davrida nisbatan barqaror tizim sifatida e‘tirof etiladi.

Islomiy moliya tizimi va uning boshqaruv mexanizmlari bo‘yicha ko‘plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu tadqiqotlarda asosan shariat tamoyillariga asoslangan moliyaviy xizmatlarning iqtisodiy samaradorligi, risklarni boshqarish tizimi hamda moliyaviy barqarorlikka ta‘siri keng yoritilgan.

Muhammad Taqi Usmani o‘zining “An Introduction to Islamic Finance” asarida islomiy moliyaning asosiy tamoyillari foizsiz moliyalashtirish, aktiv bilan ta‘minlangan bitimlar va foydazararni taqsimlash mexanizmlariga asoslanishini ta‘kidlaydi. Olimning fikricha, islomiy moliya real iqtisodiyot bilan uzviy bog‘langanligi sababli spekulativ inqirozlar xavfini kamaytiradi. [1]

Abbas Mirakhor va Zamir Iqbal “Islamic Finance: Development and Prospects” nomli asarida islomiy moliya institutlarining iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashdagi o‘rnini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Ularning qarashlariga ko‘ra, islomiy moliya tizimida risklarni adolatli taqsimlash mexanizmi mavjud bo‘lib, bu moliyaviy tizimning uzoq muddatli barqarorligini ta‘minlaydi. [2]

M. Umer Chapra o‘zining “The Future of Economics: An Islamic Perspective” asarida islomiy iqtisodiyot va moliya tizimi ijtimoiy adolat tamoyiliga asoslanishini qayd etadi. Olimning fikricha, moliyaviy resurslarning jamiyat qatlamlari o‘rtasida samarali taqsimlanishi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishga xizmat qiladi. [3]

Rodney Wilsonning ilmiy maqolalarida esa islomiy bank va nobank moliya institutlarining global moliya tizimidagi o‘rni tahlil qilingan. U islomiy moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanishi strategik boshqaruv sifati bilan chambarchas bog‘liqligini ta‘kidlaydi. Ayniqsa, korporativ boshqaruv va shariat nazorati tizimining samarali tashkil etilishi muhim omil sifatida ko‘rsatiladi. [4]

Mahalliy iqtisodchi olimlardan A. Vahobov va Sh. Shodmonovning ilmiy ishlarida O‘zbekistonda islomiy moliyalashtirish tizimini rivojlantirish istiqbollari yoritilgan. Ularning fikricha, mamlakatda kichik biznes subyektlarini qo‘llab-quvvatlashda islomiy mikromoliyalash mexanizmlaridan foydalanish katta iqtisodiy samara beradi. [5]

Islom taraqqiyot banki tadqiqotlarida Markaziy Osiyoda islomiy moliya rivojlanishi va institutsional muammolar tahlil qilinib, O‘zbekistonda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish zarurligi qayd etilgan. [6] AAOIFI standartlarida esa islomiy moliya institutlarida strategik boshqaruv va shariat nazorati tizimining xalqaro talablari belgilangan bo‘lib, ular ko‘plab davlatlarda metodologik asos sifatida qo‘llaniladi. [7]

Yuqoridagi ilmiy qarashlar shuni ko‘rsatadiki, islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlarning samarali faoliyati strategik boshqaruv tizimining mukammalligi, shariat tamoyillariga qat‘iy rioya qilinishi hamda innovatsion moliyaviy instrumentlarning joriy etilishi bilan bevosita bog‘liqdir.

Mazkur tadqiqotda qiyosiy, statistik va iqtisodiy-mantiqiy tahlil metodlaridan foydalanilib, O‘zbekistondagi nobank moliya institutlari faoliyati xalqaro islomiy moliya tajribasi bilan taqqoslandi. Shuningdek, ilmiy adabiyotlar va rasmiy statistik ma‘lumotlar asosida islomiy moliyalashtirish xizmatlarining samaradorligi hamda strategik boshqaruv tizimining rivojlanish yo‘nalishlari baholandi.

Bugungi kunda O‘zbekistonda islomiy moliyalashtirish xizmatlariga bo‘lgan talabning ortib borishi mamlakat moliya bozorida yangi institutsional mexanizmlarning shakllanishiga olib

kelmoqda. Ayniqsa, aholining ma’lum qismi foizli moliyaviy operatsiyalardan voz kechib, shariat talablariga mos xizmatlardan foydalanishga intilmoqda. Shu sababli mikromoliya tashkilotlari, lizing kompaniyalari va investitsion fondlar faoliyatida islomiy moliyalashtirish elementlari bosqichma-bosqich joriy qilinmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda islomiy moliya xizmatlari bozori hali shakllanish bosqichida bo‘lsa-da, uning rivojlanish sur‘atlari yuqori hisoblanadi. Xususan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari tomonidan murabaha, musharaka va ijara asosidagi moliyalashtirish mexanizmlariga talab ortib bormoqda. Bu esa nobank moliya institutlari faoliyatini diversifikatsiya qilish imkonini yaratmoqda.

Strategik boshqaruv nuqtai nazaridan qaralganda, islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi tashkilotlarda korporativ boshqaruv tizimini kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bunday tashkilotlarda nafaqat moliyaviy samaradorlik, balki shariat tamoyillariga muvofiqlik ham asosiy mezon hisoblanadi. Shu sababli strategik boshqaruv tizimida shariat kengashlari faoliyati, risklarni boshqarish tizimi va ichki audit mexanizmlarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Quyidagi jadvalda O‘zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyatining ayrim ko‘rsatkichlari keltirilgan.

1-jadval

O‘zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkichlar	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Islomiy moliyalashtirish xizmatlari hajmi (mlrd so‘m)	420	710	1150
Mijozlar soni (ming nafar)	18	31	52
Murabaha bitimlari ulushi (%)	42	47	51
Musharaka asosidagi loyihalar soni	35	58	84
Takaful xizmatlari hajmi (mlrd so‘m)	25	44	69
Strategik rivojlanish dasturiga ega tashkilotlar ulushi (%)	38	56	73

Jadval ma’lumotlari shuni ko‘rsatadiki, islomiy moliyalashtirish xizmatlari hajmi yil sayin o‘sib bormoqda. Ayniqsa, 2024-yilda xizmatlar hajmining 1150 mlrd so‘mga yetgani ushbu sohaning investitsion jozibadorligi ortib borayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, mijozlar sonining ko‘payishi aholining islomiy moliyaviy xizmatlarga bo‘lgan ishonchi ortayotganini ko‘rsatadi.

Murabaha bitimlarining yuqori ulushi amaliyotda eng ko‘p qo‘llanilayotgan instrument aynan savdo asosidagi moliyalashtirish ekanini bildiradi. Bu holat islomiy moliya tizimida real aktivlarga asoslangan operatsiyalarning ustuvorligini tasdiqlaydi. Musharaka loyihalarining ortib borishi esa sheriklik asosidagi investitsion faoliyat rivojlanayotganini ko‘rsatadi.

Shuningdek, strategik boshqaruv tizimini tahlil qilish natijasida ayrim nobank tashkilotlarda uzoq muddatli rivojlanish strategiyasi va risklarni boshqarish mexanizmlarining yetarlicha ishlab chiqilmagani aniqlandi. Bu esa moliyaviy barqarorlikka salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Xalqaro tajribalar shuni ko‘rsatadiki, Malayziya, BAA va Saudiya Arabistoni kabi davlatlarda islomiy moliya institutlari faoliyatining muvaffaqiyati strategik boshqaruv tizimining samaradorligi bilan chambarchas bog‘liqdir. Mazkur davlatlarda shariat audit tizimi, raqamli moliyalashtirish texnologiyalari hamda innovatsion investitsion instrumentlarning keng joriy qilinishi yuqori iqtisodiy natijalarni ta’minlagan.

O‘zbekiston uchun ham quyidagi strategik yo‘nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- islomiy moliya bo‘yicha alohida qonunchilik bazasini yaratish;
- shariat kengashlari faoliyatini institutsional rivojlantirish;
- xalqaro AAOIFI standartlarini joriy qilish;
- fintech asosidagi islomiy moliya platformalarini rivojlantirish;
- malakali mutaxassislar tayyorlash tizimini kengaytirish.

Natijada mamlakatda islomiy moliya xizmatlari bozori rivojlanib, investitsion faollik hamda moliyaviy inklyuzivlik darajasi oshadi. Bu esa iqtisodiyotning barqaror o‘‘sishini ta‘minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati mamlakat moliya tizimining istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda ushbu sohada amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va investitsion muhitning yaxshilanishi islomiy moliya institutlari rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, islomiy moliyalashtirish xizmatlariga bo‘lgan talabning ortishi strategik boshqaruv tizimini yanada takomillashtirishni talab qiladi. Ayniqsa, shariat nazorati, risklarni boshqarish, korporativ boshqaruv va ichki audit tizimlarini rivojlantirish ushbu tashkilotlarning moliyaviy barqarorligini ta‘minlashda muhim ahamiyatga ega.

Bundan tashqari, xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish, AAOIFI standartlarini joriy etish va raqamli texnologiyalar asosida innovatsion moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish O‘zbekistonda islomiy moliya bozorining kengayishiga xizmat qiladi.

Kelgusida islomiy moliya institutlarini rivojlantirish orqali aholining moliyaviy inklyuzivligini oshirish, kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash hamda xorijiy investitsiyalar oqimini ko‘paytirish mumkin bo‘ladi. Shu sababli islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyatini strategik boshqarish masalalari ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Muhammad Taqi Usmani, *An Introduction to Islamic Finance*, Kluwer Law International, Hague, 2002, 231 p.
2. Abbas Mirakhor, Zamir Iqbal, *Islamic Finance: Development and Prospects*, Palgrave Macmillan, New York, 2017, 356 p.
3. M. Umer Chapra, *The Future of Economics: An Islamic Perspective*, Islamic Foundation, Leicester, 2000, 287 p.
4. Rodney Wilson, *Islamic Financial Markets*, Routledge, London, 2012, 298 p.
5. Rodney Wilson, *Islamic Banking and Finance in Emerging Markets*, Edinburgh University Press, Edinburgh, 2015, 241 p.
6. Muhammad Ayub, *Understanding Islamic Finance*, Wiley Finance, London, 2007, 542 p.
7. AAOIFI, *Sharia Standards for Islamic Financial Institutions*, Bahrain, 2021, 415 p.